

บทที่ 3

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดในการคุ้มครองผู้บริโภคผู้ซื้อรถยนต์ใหม่ในประเทศไทย

ในบทที่ 3 จะทำการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดในการคุ้มครองผู้บริโภคผู้ซื้อรถยนต์ใหม่แล้วเกิดความบกพร่องที่ใช้อยู่ในปัจจุบันซึ่งยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองผู้บริโภคและเยียวยาความเสียหายให้กับผู้บริโภคได้อย่างเป็นธรรมและเหมาะสม

3.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดในการคุ้มครองผู้บริโภคผู้ซื้อรถยนต์ใหม่

เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคผู้ซื้อรถยนต์ใหม่ไว้เป็นการเฉพาะ เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น ก็ต้องนำหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับเป็นพื้นฐาน นอกจากนี้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 เป็นกฎหมายที่อาศัยซึ่งกันและกัน หากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายที่ปกป้องสิทธิของผู้บริโภคทั้งก่อนและหลังเกิดข้อพิพาท ในขณะที่พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 เป็นกฎหมายที่ควบคุมก่อนเกิดข้อพิพาท ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

3.1.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การคุ้มครองผู้บริโภคผู้ซื้อรถยนต์ใหม่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้แก่ การฟ้องให้รับผิดตามกฎหมายสัญญาซื้อขายและฟ้องให้รับผิดกรณีละเมิด

3.1.1.1 กฎหมายเอกเทศสัญญาว่าด้วยซื้อขาย

โดยหลักทั่วไปประชาชนมีเสรีภาพที่จะเข้าทำนิติกรรมหรือสัญญาใด ๆ ก็ได้ภายใต้การคุ้มครองของกฎหมาย ตามหลักเกณฑ์ บรรพ1-2 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นิติกรรมหรือสัญญานั้นย่อมสมบูรณ์มีผลบังคับใช้ได้หากไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายไม่พัน

วิสัยไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน¹

สัญญาซื้อขายเป็นเอกเทศสัญญาประเภทหนึ่งคำว่าเอกเทศสัญญา หมายถึง นิติกรรมสัญญาที่กฎหมายได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะกล่าวคือ กฎหมายได้กำหนดรูปแบบสาระสำคัญ กำหนดสิทธิหน้าที่ระหว่างคู่กรณีและการระงับแห่งสัญญาไว้ ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกในการทำสัญญาระหว่างกัน เนื่องจากสัญญาเหล่านี้มีความสำคัญและเป็นสัญญาซึ่งต้องใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชน และเพื่อความเป็นธรรมแก่คู่กรณี กฎหมายจึงกำหนดสิทธิหน้าที่ระหว่างคู่กรณีไว้ ฝ่ายใดจะกำหนดนอกเหนือไปจากที่กฎหมายกำหนดไว้ย่อมไม่ได้ เว้นแต่เป็นเรื่องที่กฎหมายอนุญาตให้ตกลงเป็นอย่างอื่นได้ หรือเป็นเรื่องที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน คู่กรณีย่อมตกลงกันให้ผิดแผกแตกต่างจากบทบัญญัติของกฎหมายได้

การที่กฎหมายกำหนดรูปแบบสาระสำคัญในการซื้อขายไว้เพราะให้เสรีภาพแก่ประชาชน กำหนดข้อตกลง เงื่อนไข และสิทธิหน้าที่ระหว่างคู่สัญญากันเอง สัญญาจะมีลักษณะแตกต่างกันอย่างมาก และอาจก่อให้เกิดข้อพิพาทได้เปรียบอีกฝ่ายมากหรือก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในสังคมได้

ดังนั้น กฎหมายจึงได้บัญญัติเรื่องสัญญาไว้โดยเฉพาะ เพื่อก่อให้เกิดความสะดวกและเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย เช่น สัญญาบางประเภทที่สำคัญกฎหมายกำหนดให้ต้องมีแบบ ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อเป็นหลักฐาน

1. ความหมายของคำว่า “ซื้อขาย”

ความหมายของคำว่า “ซื้อขาย” ในทางกฎหมายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 453 อันว่าซื้อขายนั้นคือ สัญญาซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่าผู้ขาย โอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้ซื้อ และผู้ซื้อตกลงว่าจะใช้ราคาทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ขาย

มาตรา 453 เป็นบทอธิบายความทั่วไป ของกฎหมายว่าด้วยการซื้อขาย คือ เป็นการอธิบายและแยกสัญญาซื้อขายออกจากสัญญาอื่น ๆ ให้เห็นความแตกต่างเป็นเอกเทศจากกันไม่อาจถือว่าบทบัญญัติในมาตรา 453 เป็นการให้ความหมายของสัญญาซื้อขายประเภทใดประเภทหนึ่ง เพราะเป็นการอธิบายความหมายของสัญญาซื้อขายทุกประเภทรวม ๆ กันไป แม้จะพบว่าสัญญาซื้อขายจะแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท เช่น สัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาด สัญญาจะซื้อจะขาย หรือสัญญาซื้อขาย

¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150

เฉพาะอย่าง เช่น สัญญาขายฝาก สัญญาขายตามตัวอย่าง ขายตามคำพรรณนา ขายเพื่อชอบ และขายทอดตลาดก็ตาม

2. สภาพและหลักสำคัญของสัญญาซื้อขาย

สัญญาซื้อขายเป็นเอกเทศสัญญาอย่างหนึ่งและเป็นสัญญาต่างตอบแทน คือ มีสาระสำคัญที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ดังนั้น จึงต้องศึกษาถึงสภาพและหลักสำคัญของสัญญาซื้อขาย

3. ลักษณะสำคัญของสัญญาซื้อขาย

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 453 ซึ่งกล่าวถึงการซื้อขายโดยทั่ว ๆ ไป จากบทบัญญัตินี้ กล่าวได้ว่าสัญญาซื้อขายมีลักษณะ ดังนี้²

- 1) สัญญาซื้อขายเป็นสัญญาต่างตอบแทน คือ มีคู่กรณีที่เกี่ยวข้องในสัญญาอยู่สองฝ่าย กล่าวคือ ฝ่ายหนึ่งเรียกว่า “ผู้ขาย” และอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า “ผู้ซื้อ” มาตกลงทำสัญญากัน
- 2) ผู้ขายโอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินที่ซื้อขายให้แก่ผู้ซื้อ ผู้ขายมีหน้าที่ผูกพันตนที่โอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ตกลงซื้อขายกันไปให้แก่ผู้ซื้อ
- 3) ผู้ซื้อตกลงจะใช้ราคาทรัพย์สินให้แก่ผู้ขาย หน้าที่ของผู้ซื้อ คือ จ่ายค่าราคาของทรัพย์สินที่ซื้อนั้นตามที่ตกลงกัน อาจจะเป็นเงินไทยหรือเงินสกุลอื่นก็ตาม แล้วแต่ผู้ซื้อผู้ขายจะได้ตกลงกัน

ดังนั้น สัญญาซื้อขายประกอบด้วยลักษณะสำคัญทั้ง 3 ประการ อันเป็นลักษณะเฉพาะของเอกเทศสัญญา ซึ่งกฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้เป็นพิเศษ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อใดที่ได้กล่าวถึงคำว่า สัญญาก็เป็นสิ่งจำเป็นต้องระลึกถึงเสมอว่า สัญญาก็เป็นนิติกรรมอย่างหนึ่งด้วย ดังนั้น สิ่งที่จะต้องนำมาพิจารณาควบคู่กันไปด้วย ย่อมต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ของนิติกรรม เช่น ความสามารถของคู่สัญญา ได้แก่ ผู้ซื้อและผู้ขาย ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ทำสัญญาได้โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย ต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ในการทำนิติกรรมและความสมบูรณ์ของนิติกรรมด้วย เพื่อจะได้ก่อให้เกิดผลทางกฎหมายหรือผลของสัญญาสามารถใช้บังคับให้เกิดความเป็นธรรมต่อคู่สัญญา เหตุที่ต้องนำหลักเกณฑ์ทั่วไปของนิติกรรมสัญญามาพิจารณาประกอบด้วย เพราะหากสัญญาใดก็ตามที่บกพร่องในเรื่องความสามารถของคู่กรณีแห่งสัญญาหรือสัญญาใดซึ่งขัดต่อ

² ศรีราชา เจริญพาณิชย์. (2534). *เอกสารประกอบการสอนวิชาชุด กฎหมายพาณิชย์ 1* (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. หน้า 7.

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการทำนิติกรรมสัญญาแล้ว มีผลให้สัญญานั้นไม่อาจใช้บังคับหรืออาจใช้บังคับไม่ได้เต็มที่³

รถยนต์เป็นสังหาริมทรัพย์ที่สามารถนำมาซื้อขายกันได้ เช่นเดียวกับสังหาริมทรัพย์อื่น สัญญาซื้อขายรถยนต์เป็นสัญญาต่างตอบแทน เมื่อผู้ซื้อและผู้ขายตกลงทำสัญญาซื้อขายกันแล้ว ผู้ซื้อและผู้ขายต่างมีหน้าที่ตามสัญญานั้น ผู้ซื้อมีหน้าที่ในการชำระราคารถยนต์และผู้ขายก็มีหน้าที่ต้องส่งมอบรถยนต์ให้แก่ผู้ซื้อ ผลของสัญญาทำให้กรรมสิทธิ์รถยนต์ย่อมตกไปเป็นของผู้ซื้อนับแต่ได้ทำสัญญากัน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารถยนต์เป็นทรัพย์สินประเภทสังหาริมทรัพย์ที่สามารถนำมาซื้อขายกันได้โดยไม่ต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนด ก็ยังต้องคำนึงถึงบทบัญญัติของกฎหมายบางประการอีกด้วย เพราะตามบทบัญญัติมาตรา 456 วรรคสาม ที่ระบุให้การซื้อขายสังหาริมทรัพย์ที่ตกลงกันเป็นราคาสองหมื่นบาทหรือมากกว่านั้นขึ้นไป ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใด ลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบเป็นสำคัญ ย่อมจะฟ้องร้องบังคับคดีหาได้ไม่

การซื้อขายรถยนต์ตามปกติย่อมมีราคาเกินกว่าสองหมื่นบาทขึ้นไปแน่นอน ต้องอยู่ในบังคับนี้ด้วยเช่นกัน ถ้าไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือจะมีผลทำให้ไม่อาจฟ้องร้องดำเนินคดีกันได้

การมีหลักฐานเป็นหนังสือนั้นกฎหมายไม่ได้บังคับให้ต้องทำสัญญาเป็นหนังสือ เพียงแต่ระบุว่า ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือแต่ถ้าหากทำเป็นสัญญายอมถือว่ามีหลักฐานเป็นหนังสือไปในตัว หลักฐานเป็นหนังสือนั้น ต้องลงลายมือชื่อผู้ต้องรับผิดชอบไว้หมายความว่า ลงชื่อฝ่ายเดียวก็ได้แต่ถ้าลงชื่อด้วยกันทั้งสองฝ่ายก็ได้ถ้าได้ลงไว้ทั้งสองฝ่ายก็จะมีผลทำให้การฟ้องร้องบังคับคดีซึ่งกันและกันได้ แต่ถ้าหากได้ลงลายมือชื่อเพียงฝ่ายเดียวฝ่ายที่ได้ลงชื่อเท่านั้นจะถูกฟ้องร้องได้

เนื่องจากรถยนต์เป็นสังหาริมทรัพย์ธรรมดา ที่มีได้มีกฎหมายบัญญัติในเรื่องการซื้อขายไว้เป็นพิเศษต้องทำตามแบบแต่อย่างไร จึงไม่อยู่ในบังคับแห่งมาตรา 456 วรรคแรกแต่อย่างไร กรรมสิทธิ์ในรถยนต์ที่ได้ซื้อขาย ย่อมโอนไปยังผู้ซื้อนับแต่เวลาที่ได้ทำสัญญากัน ดังนั้น ในการซื้อขายรถยนต์ เมื่อผู้ซื้อได้รับมอบรถยนต์ไปจากผู้ขายแล้ว แม้หากจะมีการฟ้องร้องกันภายหลัง การฟ้องร้องก็ไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ก็ย่อมดำเนินการฟ้องร้องกันได้⁵

³ วิชาญ เกรืองาม. (2540). *คำอธิบายกฎหมายว่าด้วย ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ. หน้า 217 – 272.

⁴ เรื่องเดียวกัน. หน้า 272.

⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 2205/2516. [dika 2007]

3.1.1.2 การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน

คำว่า “กรรมสิทธิ์” หมายถึง สิทธิเหนือทรัพย์สิน ผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินใด ย่อมมีสิทธิจะบังคับเอาแก่ทรัพย์สินนั้นได้โดยตรงในฐานะเจ้าของ⁶ ดังที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 136 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตน และได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินกับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลอื่น ผู้ไม่มีสิทธิจะยึดไว้และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น โดยมีขอบด้วยกฎหมาย” จึงอาจกล่าวได้ว่า “กรรมสิทธิ์” เป็นทรัพย์สินที่สามารถใช้ยับยั้งบุคคลได้โดยทั่วไป เพราะกรรมสิทธิ์ก่อตั้งขึ้นโดยอำนาจแห่งกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1298

การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตามสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดเป็นสาระสำคัญของสัญญาซื้อขายเพราะตามมาตรา 453 เน้นเรื่องการโอนกรรมสิทธิ์เป็นสำคัญ ถ้าไม่มีการโอนกรรมสิทธิ์ ก็คงไม่ใช่สัญญาซื้อขาย⁷

การซื้อขายรถยนต์เป็นการซื้อขายสังหาริมทรัพย์ทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 453 บัญญัติว่า “กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขายนั้น ย่อมโอนไปตั้งแต่ขณะเมื่อได้ทำสัญญากัน” เป็นการโอนกรรมสิทธิ์ตามสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดและรถยนต์เป็นสังหาริมทรัพย์ที่มีราคาสองหมื่นบาทหรือมากกว่านั้นขึ้นไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 456 วรรคสาม บัญญัติให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ก็เป็นเพียงหลักฐานเพื่อสิทธิในการฟ้องร้องบังคับคดีเท่านั้น เพราะกรรมสิทธิ์ได้โอนไปแล้วตั้งแต่ขณะเมื่อได้ทำสัญญานั้น

การโอนกรรมสิทธิ์ตามสัญญาซื้อขายมีเงื่อนไข หรือเงื่อนไข ตามที่ได้กล่าวแล้วว่า การซื้อขายสังหาริมทรัพย์ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขายย่อมโอนไปตั้งแต่ขณะเมื่อได้ทำสัญญากัน แต่มีบางครั้งการทำสัญญาซื้อขายและผู้ขายทรัพย์สินมีการทำสัญญาซื้อขายแบบมีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 459 บัญญัติว่า “ถ้าสัญญาซื้อขายมีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขบังคับไว้ ท่านว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินยังไม่โอนไปจนกว่าจะได้เป็นไปตามเงื่อนไข หรือถึงกำหนดเงื่อนไขนั้น” คำว่า “สัญญาซื้อขายมีเงื่อนไขหรือเงื่อนไข” ตามที่ได้ระบุไว้ในมาตรานี้ นั้น หมายถึง สัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดมีเงื่อนไขบังคับก่อนหรือมีเงื่อนไขเริ่มต้นนั่นเอง การที่ได้นำมาบัญญัติไว้ในมาตรานี้เป็นพิเศษแทนที่จะรวมอยู่ในมาตรา 458 เพิ่มเติมเป็น

⁶ วิษณุ เครืองาม. อ้างแล้ว, หน้า 272.

⁷ วิษณุ เครืองาม. อ้างแล้ว, หน้า 272.

พรรคท้าย ก็เพราะมุ่งหมายจะแสดงว่า กรรมสิทธิ์ยังไม่อาจโอนไปทันทีขณะทำสัญญาซื้อขาย คำว่า “เงื่อนไข” และ “เงื่อนไขเวลา” ย่อมแสดงอยู่ในตัวแล้วว่า มีเหตุมาประวิงการโอนกรรมสิทธิ์ไม่อาจโอนไปทันทีได้ จนกว่าเงื่อนไขและเงื่อนไขนั้นจะได้บรรลุผล แต่อย่างไรก็ดี “สัญญา” การซื้อขายก็เกิดขึ้นอยู่แล้วตามมาตรา 453 อยู่นั่นเอง

การซื้อขายรถยนต์ในบางกรณี คู่สัญญาตกลงทำสัญญาซื้อขายแบบมีเงื่อนไข เช่น การซื้อขายรถยนต์โดยฝ่ายผู้ซื้อหรือรับมอบรถยนต์ไปและตกลงกันว่าผู้ซื้อจะต้องชำระราคาให้หมดเสียก่อน ผู้ขายจึงจะโอนทะเบียนให้ นั่น เป็นการซื้อขายมีเงื่อนไขตามมาตรา 459 ซึ่งกรรมสิทธิ์ยังไม่โอนไปยังผู้ซื้อ

โดยสรุปแล้ว การซื้อขายรถยนต์เป็นการซื้อขายสังหาริมทรัพย์ทั่วไปที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ต้องทำตามแบบและสามารถทำการซื้อขายได้เช่นเดียวกับการซื้อขายสังหาริมทรัพย์อื่นทั่วไป อย่างไรก็ตาม ตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 มาตรา 17 บัญญัติให้รถที่จะนำมาใช้ได้ต้องเป็นรถที่ได้ทำการจดทะเบียน และเสียภาษีประจำปีครบถ้วนถูกต้องแล้ว และเมื่อมีการโอนทะเบียนเปลี่ยนเจ้าของ ผู้โอนและผู้รับโอนต้องแจ้งต่อนายทะเบียนภายใน 15 วัน นับแต่วันที่โอน⁸ เพื่อการบันทึกรายการลงในใบคู่มือจดทะเบียนรถให้เป็นปัจจุบันและเพื่อความสะดวกในการจัดเก็บภาษีของกรมการขนส่งทางบก ทั้งนี้ ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องด้วยแม้จะไม่มีผลกระทบต่อกรรมสิทธิ์ก็ตาม¹⁰

3.1.1.3 หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ขาย

สัญญาซื้อขายเป็นเอกเทศสัญญาชนิดหนึ่ง นอกจากมีหลักเกณฑ์พิเศษแล้วต้องดำเนินการตามหลักทั่วไป ฉะนั้น ในเบื้องต้นผู้ขายต้องเป็นผู้มีความสามารถตามกฎหมายในการที่จะเข้าไปทำสัญญา¹¹

เมื่อเกิดเป็นสัญญาซื้อขายแล้ว ต่างฝ่ายต่างก็มีสิทธิและหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อกันตามกฎหมายหรือข้อกำหนดในสัญญา หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ขาย มี 3 ประการ¹² ดังนี้

⁸ วิชาญ เครื่องงาม. *อ้างแล้ว*, หน้า 273.

⁹ พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 มาตรา 17

¹⁰ วิชาญ เครื่องงาม. *อ้างแล้ว*, หน้า 272.

¹¹ ประพนธ์ ศาตะมาน. (2543). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะซื้อขาย* (พิมพ์ครั้งที่ 12).

กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ. หน้า 15.

¹² วิชาญ เครื่องงาม. *อ้างแล้ว*, หน้า 123.

1. หน้าที่ในการส่งมอบทรัพย์สินที่ขาย

หน้าที่การส่งมอบทรัพย์สินที่ขายเป็นหน้าที่ที่ระบุไว้ชัดเจนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยซื้อขาย หมวด 2 มาตรา 461 บัญญัติว่า “ผู้ขายจำต้องส่งมอบทรัพย์สิน ซึ่งขายให้แก่ผู้ซื้อ” การส่งมอบเป็นหน้าที่สำคัญที่กฎหมายบัญญัติไว้ เนื่องจากผู้ร่างกฎหมายเกรงว่าถ้าไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการส่งมอบไว้ อาจยุ่งยากไม่เป็นธรรมแก่ผู้ซื้อ เพราะผู้ขายเห็นว่าตนไม่มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขายแล้ว ก็จะเกี่ยงให้ผู้ซื้อไปรับทรัพย์สินที่ขายเองเป็นการลำบากแก่ผู้ซื้อไม่น้อย อาจทำให้ผู้ซื้อต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น พึงสังเกตว่าการส่งมอบทรัพย์สินที่ซื้อขายกันนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหากไม่เกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์¹³ ส่วนการส่งมอบนั้นจะทำอย่างไรก็ได้ สุดแต่จะให้ทรัพย์สินที่ขายนั้นไปถึงมือผู้ซื้อ¹⁴

เรื่องโอนกรรมสิทธิ์นั้น อันที่จริงการที่ผู้ขายต้องโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้ซื้อ ก็จัดได้ว่าเป็นหน้าที่ประการหนึ่ง แต่เนื่องจากการโอนกรรมสิทธิ์เป็นเรื่องของกฎหมาย มิใช่อาศัยแต่เจตนาของคู่สัญญา เช่น ถ้าเป็นการซื้อขายเสร็จเด็ดขาดโดยทั่วไป หากไม่มีการตกลงกันเป็นอย่างอื่น กรรมสิทธิ์ก็จะโอนไปในทันทีที่ทำสัญญาซื้อขายกัน หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นการโอนกันโดยผลของกฎหมาย¹⁵

ตัวอย่างเช่น นาย ก. ซื้อรถยนต์จากนาย ข. โดยมีข้อตกลงกันว่ากรรมสิทธิ์จะโอนให้แก่ ก. เมื่อได้ชำระราคางวดสุดท้ายครบถ้วน ดังนี้ เมื่อ ก. ผู้ซื้อได้ชำระราคางวดสุดท้าย กรรมสิทธิ์ก็จะโอนไปยังผู้ซื้อทันที

อย่างไรก็ดี สัญญาซื้อขายรถยนต์ นอกจากจะต้องส่งมอบรถยนต์แล้ว ผู้ขายยังมีหน้าที่ต้องรับรองต่อกรมการขนส่งทางบกด้วยว่าได้โอนกรรมสิทธิ์รถยนต์ให้แก่ผู้ซื้อแล้ว เพื่อเจ้าพนักงานจะได้รับจดทะเบียนรถยนต์ให้แก่ผู้ซื้อ¹⁶

¹³ วิษณุ เครืองาม. (2540). *คำอธิบายกฎหมายว่าด้วย ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ. หน้า 196.

¹⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 463 บัญญัติว่า “ถ้าในสัญญากำหนดว่าให้ส่งทรัพย์สินซึ่งขายนั้นจากที่แห่งหนึ่งไปรับที่แห่งหนึ่ง ท่านว่าการส่งมอบย่อมสำเร็จเมื่อได้ส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ขนส่ง”

¹⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 458 บัญญัติว่า “กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขายนั้น ย่อมโอนไปยังผู้ซื้อตั้งแต่วันที่ผู้ขายได้ทำสัญญาซื้อขายกัน”

¹⁶ ประพนธ์ ศาตะมาน. *อ่างแล้ว*. หน้า 15.

การส่งมอบทรัพย์สินเกิดขึ้นหลังจากสัญญาซื้อขายเกิดขึ้นแล้ว จากที่ได้กล่าวแล้วว่า สัญญาซื้อขายเป็นสัญญาต่างตอบแทน ดังนั้น ต่างฝ่ายต่างมีสิทธิและหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อกัน ตามกฎหมายหรือข้อกำหนดในสัญญา การส่งมอบทรัพย์สินเป็นหน้าที่ของผู้ขาย ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 461 บัญญัติว่า “ผู้ขายจำต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ขายนั้นให้แก่ผู้ซื้อ” ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้น และได้มีบทบัญญัติให้ผู้ซื้อต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 486 บัญญัติว่า “ผู้ซื้อจำต้องรับมอบทรัพย์สินที่ตนได้รับซื้อและใช้ราคาตามข้อสัญญาซื้อขาย” จะเห็นได้ว่า กฎหมายบัญญัติให้ผู้ซื้อต้องรับเอาทรัพย์สินที่ตนได้ซื้อไว้และใช้ราคาแล้วไปด้วย ผู้ซื้อจะซื้อแล้วไม่รับของไปคงไม่ได้

ส่วนการส่งมอบจะต้องทำอย่างไรนั้น บัญญัติไว้ในมาตรา 462 ว่า “การส่งมอบจะทำอย่างหนึ่งอย่างใดก็สุดแต่ว่าเป็นผลให้ทรัพย์สินนั้นไปอยู่ในเงื้อมมือของผู้ซื้อ” กล่าวคือ การส่งมอบเป็นการส่งมอบ หรือโอนการครอบครองทรัพย์สินที่ขายให้แก่ผู้ซื้อเป็นการโอนโดยสมัครใจ¹⁷

ถ้าในสัญญากำหนดว่าให้ส่งทรัพย์สินที่ขายนั้น จากที่แห่งหนึ่งไปยังที่อีกแห่งหนึ่ง การส่งมอบย่อมสำเร็จเมื่อได้ส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ขนส่งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 463 ซึ่งเป็นผู้ขนส่งที่คู่สัญญาตกลงกัน

อนึ่งการส่งมอบทรัพย์สินที่ขายต่อผู้ซื้อนั้นต้องเป็นทรัพย์สินที่สามารถใช้งานได้ ตามปกติ

2. หน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่อง

“ความชำรุดบกพร่อง” หมายถึง การที่ทรัพย์สินชำรุดเสียหายจนเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้ตามปกติ ตามวิสัยของการใช้ทรัพย์สิน หรือตามข้อกำหนดในสัญญา กล่าวคือ ต้องเป็นความเสียหายในเนื้อหาของวัตถุหรือทรัพย์สินนั้น¹⁸

เหตุที่ผู้ขายต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ขาย เนื่องมาจากหลักทั่วไปในสัญญาว่า ผู้เป็นฝ่ายเสนอในสัญญาต้องกระทำการโดยสุจริต

ผู้ขายต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องเพียงใด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 472 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งขายนั้นชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใด อันเป็นเหตุให้

¹⁷ ประพนธ์ ศาตะมาน. อ้างแล้ว. หน้า 79.

¹⁸ วิษณุ เครืองาม. อ้างแล้ว. หน้า 220.

เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติประโยชน์ที่มุ่งหมาย โดยสัญญาที่ดี ท่านว่าผู้ขายต้องรับผิดชอบ ความที่กล่าวมาในมาตรานี้อย่างไรก็ได้ ทั้งที่ผู้ขายรู้อยู่แล้ว หรือไม่ว่าความชำรุดบกพร่องมีอยู่”

กล่าวได้ว่าเพียงแต่ทรัพย์สินชำรุดบกพร่องนั้น ไม่ทำให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบไป ผู้ขายต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องต่อทรัพย์สินที่ขาย ต่อเมื่อความชำรุดบกพร่องนั้นต้องถึงขนาดที่ทำให้ทรัพย์สินที่ซื้อขายนั้นเสื่อมราคา หรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ตามปกติหรือประโยชน์ที่มุ่งหมายตามสัญญา หากว่าความชำรุดบกพร่องนั้นไม่ถึงขนาดให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ตามปกติ หรือประโยชน์ที่มุ่งหมายตามสัญญาแล้ว ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบ เช่น ซื้อรถยนต์มาคันหนึ่งแต่สีถลอก ดังนี้ ไม่ถือว่าเป็นความชำรุดบกพร่องตามมาตรา 472 ความชำรุดบกพร่องนี้ ผู้ขายจะต้องรับผิดชอบไม่ว่าจะรู้หรือไม่รู้ถึงความชำรุดบกพร่องก็ตาม นอกจากนั้น ความชำรุดบกพร่องนี้จะต้องเกิดขึ้นก่อนหรืออย่างน้อยที่สุดมีอยู่ในขณะทำสัญญาซื้อขาย ผู้ซื้อไม่รู้ถึงความบกพร่องนั้น ถ้าความชำรุดบกพร่องเกิดขึ้นหลังจากที่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกเป็นของผู้ซื้อแล้ว ต้องพิจารณาเรื่องการรับบาปเคราะห์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 370 ต่อไป¹⁹

ความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องอันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งหมายจะใช้เป็นปกติหรือประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญานี้ แม้ไม่มีข้อตกลงกันเป็นประการใด ผู้ขายก็ต้องรับผิดชอบโดยผลของกฎหมาย เว้นแต่จะได้มีข้อตกลงยกเว้นความรับผิดชอบ²⁰

ในเรื่องสัญญาซื้อขาย เป็นธรรมดาที่ผู้ซื้อประสงค์จะได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน อันอาจใช้ประโยชน์ได้สมความมุ่งหมาย ถ้าทรัพย์สินนั้นไม่อาจใช้ประโยชน์ได้ ผู้ขายควรรับผิดชอบไม่ควรให้บาปเคราะห์ตกอยู่กับผู้ซื้อ ความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องนี้ รวมถึงผู้ขายกระทำการโดยสุจริต และไม่ว่าความชำรุดบกพร่องนั้นมีอยู่ ทั้งนี้ จากสุภาษิตจากกฎหมายที่ว่า “ผู้ขายต้องระวัง” ผู้ขายควรต้องตรวจตราดูทรัพย์สินของตนถูกต้อง มีคุณภาพเหมาะสมแก่การใช้สอยหรือไม่” ตัวอย่างความชำรุดบกพร่องของรถยนต์ใหม่ที่มีให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน เช่น คุณเค็อนเพ็ญเจ้าของรถยนต์ฮอนด้า CRV ป้ายแดงเสียความรู้สึกและทนกับปัญหาการซ่อมไม่ไหวกับสภาพรถยนต์ของตัวเองที่มีปัญหาสตาร์ทไม่ติดและเครื่องยนต์เสียงดังหลังจากที่ซื้อมาได้เพียง 2 วัน นำรถยนต์ทุบทิ้งประจาน หลังจากศูนย์ฮอนด้าไม่ยอมเปลี่ยนรถยนต์คันใหม่ให้เพราะบริษัทไม่ได้มีนโยบายเปลี่ยนรถยนต์

¹⁹ วิษณุ เครืองาม. อ้างแล้ว. หน้า 22.

²⁰ ประพนธ์ ศาตะมาน. อ้างแล้ว. หน้า 98.

คันใหม่ให้ลูกค้า²¹ อีกตัวอย่างหนึ่ง คุณชนพลซื้อรถยนต์ MAZDA 3 ปีายแดงออกจากศูนย์ได้ 8 เดือน เข้าศูนย์ซ่อม 5 ครั้ง โดยรถมีอาการขณะขับอยู่บนถนนเครื่องยนต์ก็ดับสตาร์ทใหม่ก็ไม่ติด ขณะเข้าเกียร์ถอยหลังพวงมาลัยเกิดอาการติดล็อก ศูนย์ก็ยังไม่เปลี่ยนรถยนต์คันใหม่ให้เพราะไม่มีนโยบายเปลี่ยนรถยนต์คันใหม่ให้ลูกค้า²²

ซึ่งในเรื่องความชำรุดบกพร่องศาลฎีกาได้เคยมีคำพิพากษาเป็นบรรทัดฐานไว้หลายฉบับ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 508/2545 ความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ขายอันผู้ขายจะต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 472 นั้น จะต้องเป็นความชำรุดที่มีอยู่ก่อนแล้วหรือมีอยู่ในขณะที่ทำสัญญาซื้อขายหรือส่งมอบทรัพย์สินที่ขาย ส่วนความชำรุดบกพร่องที่มีขึ้นภายหลังผู้ขายหาต้องรับผิดชอบไม่

จากฎีกาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคไม่ได้รับความเป็นธรรมเพราะผู้บริโภคไม่สามารถที่จะล่วงรู้ได้เลยว่ารถยนต์คันดังกล่าวมีความชำรุดบกพร่องอย่างไรบ้าง ซึ่งยากต่อการพิสูจน์เป็นอย่างมาก และถึงแม้ว่าผู้ขายจะไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 472 แต่ผู้ขายจะต้องรับผิดชอบการรับรองหรือการรับประกันสินค้าที่เรียกว่า “Warrant” หรือ “Guaranty” ซึ่งเป็นการรับผิดชอบ ในชั้นหลังจากซื้อขายหรือส่งมอบสินค้าแต่ก็ต้องเสียเวลาในการพิสูจน์และต้องใช้ความรู้ความชำนาญในเรื่องรถยนต์เป็นอย่างดีซึ่งเป็นภาระแก่ผู้บริโภค

3. หน้าที่ความรับผิดชอบในการรอนสิทธิ

ความรับผิดชอบในการรอนสิทธิเกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย แม้จะไม่มีข้อตกลงกันไว้เลยผู้ขายก็ต้องรับผิดชอบแม้จะรู้หรือไม่รู้ก็ตาม²³

การรอนสิทธิเป็นความรับผิดชอบของผู้ขาย เพราะผู้ขายย่อมมีหน้าที่หรือมีหน้าที่ที่จะต้องส่งมอบทรัพย์สิน ซึ่งผู้ซื้อสามารถเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นได้โดยปกติสุขตามวิสัยของการซื้อทรัพย์สิน โดยทั่วไป²⁴

ผู้ขายมีหน้าที่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ขาย และจัดการให้ผู้ซื้อได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขาย ทั้งต้องรับรองในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ขาย ผู้ขายยังต้องมีหน้าที่รับรองว่า ผู้ซื้อ

²¹ สาวตรี สุขศรี. (ม.ป.ป.). *ซื้อเรื่อง* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: [http://www.biola.com.de/articie/5/\[2553, 28 เมษายน\]](http://www.biola.com.de/articie/5/[2553, 28 เมษายน]).

²² *ผมจะทำไงดี ซื้อรถป้ายแดงรถมีปัญหา* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: [http://www.decha.com/\[2553, 28 เมษายน\]](http://www.decha.com/[2553, 28 เมษายน]).

²³ ศรีราชา เจริญพาณิชย์. *อ้างแล้ว*. หน้า 177.

²⁴ วิษณุ เครื่องงาม. *อ้างแล้ว*. หน้า 229.

จะได้ครอบครองทรัพย์สินนั้น โดยปกติสุข ถ้าผู้อื่นซึ่งมีสิทธิมารบกวนขัดขวางสิทธิของผู้ซื้อแล้ว ผู้ขายต้องรับผิดชอบ เว้นแต่จะมีข้อตกลงกันในระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อเป็นอย่างอื่น²⁵

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติลักษณะแห่งการรอนสิทธิไว้ในมาตรา 475 บัญญัติว่า “หากว่ามีบุคคลใดมาก่อการรบกวนสิทธิของผู้ซื้อในอันที่จะครอบครองทรัพย์สิน โดยปกติสุข เพราะบุคคลผู้นั้นมีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่ได้ซื้อขายกันนั้นอยู่ในเวลาซื้อขายก็ดี เพราะความผิดของผู้ขายก็ดี ท่านว่าผู้ขายต้องรับผิดชอบในผลอันนั้น”

จะเห็นได้ว่าความรับผิดชอบในการรอนสิทธิ เกิดขึ้น โดยผลของกฎหมาย แม้ผู้ขายและผู้ซื้อไม่ได้มีข้อตกลงกันไว้เลย ผู้ขายก็ต้องรับผิดชอบและจะรู้หรือไม่รู้ก็ตามผู้ที่มีมารบกวนสิทธิของผู้ซื้อ นั้น จะต้องเป็นผู้มีสิทธิตามกฎหมายด้วย โดยเป็นผู้ที่มีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่ซื้อขายกัน และต้องมีสิทธิดีกว่าผู้ขาย²⁶

อย่างไรก็ตาม กฎหมายที่ดีจะต้องให้ความเป็นธรรมแก่บุคคลทุกฝ่ายถ้าหากว่าผู้ซื้อได้มีโอกาสตรวจตราทรัพย์สินจนมองเห็นความชำรุดบกพร่องหรืออย่างน้อยที่สุดก็ควรจะได้ ผู้ซื้อเองก็ควรจะต้องรับผิดชอบตามหลักที่ว่า “ผู้ซื้อต้องระวัง” ดังได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า ผู้ขายต้องรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องตามหลัก “ผู้ขายต้องระวัง” แต่ในขณะเดียวกันผู้ซื้อก็ต้องระวังด้วย มิฉะนั้นผู้ขายอาจหลุดพ้นความรับผิดชอบได้²⁷ ทั้งนี้ กฎหมายจึงได้บัญญัติยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ขายไว้แบ่งออกได้เป็น 2 ประการ ดังนี้

3.1.1.4 ข้อยกเว้นความรับผิดชอบตามกฎหมาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 473 บัญญัติว่า “ผู้ขายย่อมไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีดังกล่าวต่อไปนี้ คือ

- 1) ถ้าผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วแต่ในเวลาซื้อขายว่ามีความชำรุดบกพร่อง หรือควรจะได้รู้เช่นนั้น หากได้ใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายได้แต่วิญญูชน
- 2) ถ้าความชำรุดบกพร่องนั้น เป็นอันเห็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบ และผู้ซื้อรับเอาทรัพย์สินนั้นไว้โดยมิได้อิดเอื้อน
- 3) ถ้าทรัพย์สินนั้นได้ขายทอดตลาด”

²⁵ ประพนธ์ ศาตะมาน. อ้างแล้ว. หน้า 100.

²⁶ ประพนธ์ ศาตะมาน. อ้างแล้ว. หน้า 151.

²⁷ วิษณุ เครื่องงาม. อ้างแล้ว. หน้า 223.

จะเห็นว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 473 เป็นข้อยกเว้นความรับผิดทางกฎหมาย เจตนารมณ์ของข้อยกเว้นความรับผิดนี้ คือ ต้องการลงโทษผู้ซื้อตามหลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง” และตามหลักกฎหมายปิดปากผู้หนึ่งเฉยไม่ทักท้วงความเสียหายที่ปรากฏชัดแจ้งอยู่แล้ว

สำหรับกรณีที่ได้รับทรัพย์สินนั้นมาโดยการขายทอดตลาดนั้นการขายทอดตลาดต้องกระทำโดยเปิดเผย ผู้ซื้อย่อมมีโอกาสตรวจพิจารณาทรัพย์สินที่ซื้อแล้วก่อนเข้าสู่ราคา จึงไม่สมควรให้ผู้ขายรับผิดในความชำรุดบกพร่องนั้นอีก ดังนั้น หากมีความชำรุดบกพร่องในทรัพย์สินที่ได้มาโดยได้ขายทอดตลาด ผู้ซื้อจะเรียกให้ผู้ขายรับผิดในความชำรุดบกพร่องนั้นมิได้ คำว่า “ได้ขายทอดตลาด” ในที่นี้หมายถึงว่า สัญญาซื้อขายนั้นเองเป็นสัญญาขายทอดตลาด แต่ไม่ได้หมายความว่า “ได้มาจากการขายทอดตลาด” ซึ่งหมายความว่า ผู้ขายได้ซื้อทรัพย์สินนั้นมาจากการขายทอดตลาดอีกต่อหนึ่ง²⁸ อย่างไรก็ตาม แม้จะไม่มีบทบัญญัติให้ผู้ขายต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องก็ตาม แต่ในการส่งมอบทรัพย์สินที่ทำการซื้อขายนั้น คู่สัญญาอาจจะทำการตกลงยกเว้นความรับผิดได้

ข้อจำกัดในการนำบทบัญญัติกฎหมายลักษณะซื้อขายมาใช้ในกรณีของผู้บริโภคผู้ซื้อรถยนต์ใหม่มีข้อจำกัด ดังนี้

1) บทบัญญัติเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องในกฎหมายลักษณะซื้อขายใช้บังคับระหว่างคู่สัญญา คือ ผู้ซื้อและผู้ขายเท่านั้น ก็คงไม่เป็นปัญหา แต่หากผู้ได้รับความเสียหายไม่ได้เป็นผู้ซื้อรถยนต์ใหม่โดยเฉพาะบุคคลภายนอก ทำให้ไม่สามารถฟ้องร้องให้ผู้ขายต้องรับผิดได้ และจะนำเรื่องสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกตามมาตรา 374 มาใช้บังคับก็ไม่ได้ เพราะมาตราดังกล่าวเป็นเรื่องที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งทำสัญญาว่าจะชำระหนี้ให้แก่บุคคลภายนอกและศาลฎีกาไม่เคยตีความขยายไปถึงความคุ้มครองบุคคลภายนอกแต่อย่างใด

2) บทบัญญัติดังกล่าวของกฎหมายลักษณะซื้อขายไม่ได้แยกแยะระหว่างสัญญาซื้อขายที่สร้างขึ้นระหว่างพ่อค้ากับพ่อค้า และสัญญาซื้อขายที่สร้างขึ้นระหว่างพ่อค้ากับผู้บริโภค ทำให้ขาดแนวความคิดพื้นฐานในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค

3) การเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ขายรถยนต์ใหม่ให้กับผู้บริโภครับผิดชอบใช้ความเสียหายนั้นต้องฟ้องตามมาตรา 222 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า การเรียกเอา

²⁸ วิษณุ เครืองาม. อ้างแล้ว. หน้า 228.

ค่าเสียหายนั้น ได้แก่ การเรียกค่าสินไหมทดแทน เพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้

เจ้าหน้าที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ แม้กระทั่งเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ หากว่าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้า ดังนั้น ผู้ขายจะรับผิดชอบผู้บริโภครถยนต์ใหม่เฉพาะค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย อันพึงเกิดขึ้นตามปกติธรรมดาอันเนื่องมาจากการส่งมอบสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง แต่ไม่ต้องรับผิดชอบความเสียหาย อันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษก็ต่อเมื่อผู้ขายคาดเห็นได้หรือควรคาดเห็นได้ว่า จะเกิดความเสียหายนั้น

3.1.1.5 การคุ้มครองภายใต้หลักกฎหมายละเมิด

การฟ้องให้รับผิดชอบในลักษณะละเมิดในกรณีทั่วไปเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ผู้ที่ได้รับ ความเสียหายอันเนื่องมาจากความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้นสามารถที่จะฟ้องผู้ผลิตหรือผู้ขายตามหลักสำหรับการทำละเมิด ในกรณีทั่วไปตามมาตรา 420 ในการฟ้องร้องตามมาตรา 420 โจทก์ต้องพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย ภาระการพิสูจน์เป็นเรื่องยากในการนำสืบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อข้อเท็จจริงและหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการผลิตและการจำหน่ายสินค้านั้นอยู่ในความรู้และความครอบครองของผู้ผลิตเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งโจทก์ไม่มีความรู้ในเรื่องรถยนต์ทำให้โจทก์มีภาระที่จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่ารถยนต์ใหม่คันดังกล่าวมีความชำรุดบกพร่องอย่างไรทำให้เสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก

3.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของโลกในปัจจุบันนี้ ปรากฏว่าเศรษฐกิจแบบเสรีเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันเต็มที่ โดยรัฐจักไม่เข้าไปเกี่ยวข้องในการจัดการทางด้านธุรกิจ เว้นไว้แต่การวางกฎหรือระเบียบ เพื่อประโยชน์ไว้ซึ่งความปลอดภัยและความมั่นคงของประเทศที่จำเป็น ระเบียบกฎหมายที่มีอยู่แล้วในปัจจุบันก็ได้เอื้ออำนวยความยุติธรรมให้เกิดขึ้นระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคเท่าที่ควร ด้วยเหตุที่ผู้บริโภคมองไม่มีอำนาจต่อรอง ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีหรือแบบทุนนิยมนั้นจะเกิดความเป็นธรรมในสังคม ก็ต่อเมื่อทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคต่างก็มีอำนาจและความเข้มแข็งเท่าเทียมกัน ตราบใดที่ผู้ผลิตพยายามทุกวิถีทางที่จะให้ได้มาซึ่งผลกำไรในการจำหน่าย ไม่ว่าจะด้วยการรวมตัวกันขึ้นราคา กักตุนสินค้า หรือการลดจำนวนการผลิตลง เพื่อให้เกิดความต้องการ

ในตลาดสูงขึ้นและหวังกำไรในการขึ้นราคา ประกอบกับการปล่อยปละละเลย การขาดความเอาใจใส่และการขาดความรับผิดชอบของผู้บริโภคเองในการควบคุมการผลิตและคุณภาพที่ไม่ได้มาตรฐาน เพราะการใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพต่ำเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต สิ่งต่างๆ เหล่านี้ผู้บริโภคเองก็ไม่อาจรวมตัวกันต่อสู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาวะความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนี้เอง ทำให้รัฐจำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนช่วยเหลือผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น²⁹

“ผู้บริโภค” คือ ทรัพยากรบุคคลที่มีค่าและมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจหรือสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาสังคมของประเทศ รัฐบาลถือเป็นภารกิจหลักอันหนึ่งที่จะต้องให้ความเอาใจใส่ เพื่อให้ประชาชนได้รับความคุ้มครองที่พึงมีตามกฎหมาย³⁰ ประกอบกับในปัจจุบันระบบเศรษฐกิจโดยทั่วไปของโลกรวมทั้งในประเทศไทยเองได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วมาก ส่งผลให้ระบบการจำหน่ายสินค้าและการให้บริการมีความสลับซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น รูปแบบในการส่งเสริมการขายมีหลากหลาย ผู้บริโภคเองก็ยอมตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบมากยิ่งขึ้น เพราะผู้บริโภคเองไม่อยู่ในฐานะที่สามารถทราบถึงภาวะการตลาดและความเป็นจริงเกี่ยวกับคุณภาพและราคาของสินค้าต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและทันทั่วถึง อันก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายและความไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภคได้ง่าย

เพราะฉะนั้นแนวคิดในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคจึงเกิดขึ้น โดยพยายามหาเหตุสนับสนุนฐานว่า ควรต้องมีการช่วยเหลือยามเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น ทั้งนี้ โดยใช้มาตรการทางกฎหมายเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาก็แก่ผู้บริโภค

มาตรการทางด้านกฎหมายในเรื่องคุ้มครองผู้บริโภคนี้มีหลายรูปแบบ สุดแต่แต่ระบบกฎหมายของประเทศใดจะถูกกำหนดให้เป็นไปในรูปแบบใด กล่าวคือ

ในระบบกฎหมายจารีตประเพณี ศาลจะเป็นผู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของหลักกฎหมายได้ แนวความคิดในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคอันเกิดจากการวางหลักกฎหมายและนโยบายเรื่องความรับผิดชอบของผลคำพิพากษาของศาล และมีการพัฒนากฎหมายจากคำพิพากษากระทั่งกลายเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1977 ของประเทศอังกฤษ เป็นต้น

²⁹ สุขุม สุภนิศย์.(2540). *คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 4.

³⁰ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2543). *สคบ.กับการคุ้มครองผู้บริโภค*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ออฟเซ็ท ครีเอชั่น. หน้า ก.

ในระบบกฎหมายจารีตประเพณีบางประเทศ ก็ใช้วิธีบัญญัติเพิ่มเติมไว้ในตัวกฎหมาย เช่น ลักษณะซื้อขายหรือพระราชบัญญัติเฉพาะ เช่น The Uniform Commercial Code³¹ ของประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติให้บุคคลนอกสัญญาซื้อขาย เช่น สมาชิกในครอบครัวมีสิทธิเรียกค่าเสียหายจากผู้ขายได้ในกรณีที่มีความเสียหายเกิดจากผู้ขายได้ ในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้าที่ขายนั้น³²

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ทำให้ความสำคัญกับการคุ้มครองผู้บริโภค โดยได้บัญญัติรองรับสิทธิของผู้บริโภคไว้ในมาตรา 57 ว่า “สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภค ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องบัญญัติให้มีองค์กรอิสระ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภค ทำหน้าที่ให้ความเห็นในการตรากฎหมาย กฎ และข้อบังคับ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค”

ความมุ่งหมายของการคุ้มครองผู้บริโภคกฎหมายให้ความคุ้มครองผู้บริโภค คือ กฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ประโยชน์ของผู้บริโภค กฎหมายใด ๆ ที่มีส่วนคุ้มครองประโยชน์ของผู้บริโภค ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบธุรกิจ ถือเป็นกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคทั้งสิ้น

คำว่า “บริโภค” นอกจาก หมายถึง การกิน เสพแล้วยังหมายความถึง การใช้ทำให้หมดไป การได้ประโยชน์ด้วย

การบริโภคเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ และพฤติกรรมนี้เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ตามความพัฒนาของการผลิตและความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี³³

ผู้บริโภค คือ ผู้ซื้อสินค้า หรือได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ หรือผู้ซึ่งได้รับบริการเสนอ หรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ และให้ความหมายรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เสียค่าตอบแทนก็ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และ (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พ.ศ. 2541 ส่วนในเรื่องการรับรองสิทธิของผู้บริโภคตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งเป็นฉบับล่าสุด บัญญัติรับรองสิทธิของผู้บริโภคไว้ในมาตรา 61 บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลซึ่งเป็น

³¹ ศิริราชา เจริญพาณิชย์. อ้างแล้ว. หน้า 177.

³² ศิริราชา เจริญพาณิชย์. อ้างแล้ว. หน้า 91.

³³ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนาสานต์.(2543). *กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ:วิญญูชน. หน้า 12 และหน้า 17.

ผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองในการได้รับข้อมูลที่เป็นความจริงและมีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหายรวมทั้งมีสิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค

ให้มืองค์การเพื่อความคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นอิสระจากหน่วยงานรัฐ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคทำหน้าที่ให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของหน่วยงานของรัฐในการตราและบังคับใช้กฎหมายและกฎ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งนี้ให้รัฐสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการขององค์การอิสระดังกล่าวด้วย”

ในอดีตการบริโภคของมนุษย์ยังมีลักษณะจำกัดในวงแคบ สินค้าต่าง ๆ ผลิตขึ้นโดยวิธีทางธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องนุ่งห่มหรืออาหาร แม้แต่ยาก็เป็นจำพวกสมุนไพร มนุษย์ทุกคนเรียนรู้การทำเครื่องนุ่งห่มและอาหาร ได้เอง แม้ต่อมาสังคมจะพัฒนามีการแบ่งแยกงานกันทำ ผู้มีฝีมือดีได้กลายเป็นผู้ผลิตเพื่อขายแก่ผู้อื่น แต่ทุกคนรู้ว่าสิ่งใดทำขึ้นโดยกรรมวิธีใด ในขณะนั้นความรู้ของผู้ประกอบธุรกิจและผู้บริโภคมีความเท่าเทียมกันแตกต่างกันแต่ฝีมือเท่านั้น ผลผลิตขั้นเครื่องอุปโภคบริโภคของมนุษย์มีลักษณะง่ายแก่การพิจารณาเลือกซื้อ หลักความรับผิดชอบระหว่างคู่สัญญาในสัญญาซื้อขาย เมื่อมีความชำรุดบกพร่องในสินค้าหรือทรัพย์สินที่ผลิตหรือมีไว้เพื่อขายที่ซื้อขายกันนั้นขึ้นอยู่กับการใช้ความระมัดระวังในการซื้อของผู้ซื้อหรือที่เรียกว่า “ผู้ซื้อต้องระวัง”

เหตุผลของการวางหลักผู้ซื้อต้องระวัง คือ ผู้ซื้ออยู่ในฐานะที่จะต้องใช้เวลารอบคอบตรวจสอบสินค้าที่ตนต้องการบริโภคเสียให้ดีก่อนจะซื้อ เมื่อสินค้านั้นมีลักษณะทั่วไปที่ตรวจสอบดูได้ไม่ยากนัก

หลักผู้ซื้อต้องระวังนี้ ในเอกเทศสัญญาว่าด้วยซื้อขาย มาตรา 473 ได้นำมาบัญญัติไว้ กล่าวคือ ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่อง ถ้าผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วในเวลาซื้อขาย หรือควรจะรู้หากได้ใช้ความระมัดระวังตามปกติของคนธรรมดา หรือถ้าความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันเห็นประจักษ์ในเวลาส่งมอบ และผู้ซื้อรับเอาทรัพย์สินนั้นไว้โดยมิได้อิดเอื้อน แต่ต่อมาการที่สภาพสังคมและวิทยาการเปลี่ยนแปลงไปเป็นผลให้หลักเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ และกฎหมาย เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย กล่าวคือ ในด้านสังคมศาสตร์ มนุษย์มีสังคมที่กว้างขึ้นมีการติดต่อสัมพันธ์กันมากขึ้น และในด้านวิทยาการด้านการผลิตซึ่งเป็นผลมาจากความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้สินค้าซึ่งมนุษย์บริโภคมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งในรูปลักษณะและส่วนประกอบของสินค้า ความระมัดระวังในระดับของวิญญูชนทั่วไปในการซื้อสินค้ามาบริโภค ไม่สามารถช่วยให้ผู้ซื้อป้องกันตนเองให้พ้นจากความเสียหายในการบริโภคได้ หลักในเรื่องผู้ซื้อ

ต้องระวังจึงหย่อนความเหมาะสมลงไปมากขึ้นทุกขณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเสียหายอันเกิดจากทรัพย์สิน หรือไม่อาจใช้ความระมัดระวังตรวจสอบดูได้ในขณะซื้อขายกันได้

ด้วยเหตุนี้จึงเกิดแนวคิดใหม่ว่า ความเสียหายอันเกิดจากทรัพย์สินที่บริ โภคกันนี้ควรได้รับการเยียวยา โดยอาศัยหลักกฎหมายในลักษณะอื่นที่เปิดช่องให้คู่กรณีได้รับการชดใช้ความเสียหายได้รับความยุติธรรมมากยิ่งขึ้น เช่น หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดในทางละเมิด อันเป็นความรับผิดชอบซึ่งกฎหมายสันนิษฐานว่าแม้ไม่มีการจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ต้องรับผิดชอบ หรือหลักที่ให้บุคคลซึ่งอยู่ในฐานะที่จะแบกรับภาระชดใช้ความเสียหายได้ดีที่สุดเป็นผู้ต้องรับผิดชอบ ซึ่งก็เป็นหลักที่ใช้กฎหมายลักษณะละเมิดเช่นเดียวกัน

อาจมีข้อสงสัยว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริ โภคไม่ว่าจะอยู่ในฐานะผู้ซื้อ ผู้เช่า ผู้รับบริการ ผู้จ้างงาน ผู้เช่าซื้อ หรือคนโดยสาร ในสัญญารับขนคนโดยสาร กับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งนั้น ย่อมจะมีอยู่ตามที่กฎหมายลักษณะนั้น ๆ กำหนดไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น หน้าที่และความรับผิดชอบที่กฎหมายเหล่านั้นกำหนดไว้ ก็น่าจะนำมาใช้ได้ เมื่อมีกรณีที่เกิดความเสียหายอันเนื่องมาจากการปฏิบัติการชำระหนี้ตามสัญญา แท้ที่จริงแล้วการรับผิดชอบตามสัญญานั้นหาได้ครอบคลุมไปทุกกรณีที่เกิดความเสียหายขึ้นทั้งหมดไม่ กล่าวคือ ความเสียหายอาจเกิดขึ้นแก่บุคคลซึ่งมิใช่คู่สัญญา เช่น บุคคลในครอบครัวของผู้ซื้อของผู้เช่า ผู้เช่าซื้อ เป็นต้น หรือเป็นความเสียหายที่เกิดจากการหลงเชื่อคำโฆษณา ซึ่งเป็นกรณีที่ไม่อาจปรับได้กับเอกเทศสัญญาประเภทใด ๆ ที่มีบัญญัติไว้ในกฎหมายแพ่ง เช่น โฆษณาหลอกลวงทางโทรทัศน์ โฆษณาให้หลงเชื่อว่าจะซื้อแล้วจกได้ของแถมเป็นประโยชน์หรือมีรางวัล เป็นต้น ซึ่งกรณีดังกล่าวมานี้ ย่อมอยู่เหนือการบังคับให้ชดใช้ค่าเสียหายทางสัญญาได้ เพราะมีข้อจำกัดเรื่องความผูกพันระหว่างคู่สัญญาระหว่างผู้เสียหายและคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง

ลักษณะสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พิจารณาได้จากเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากปัจจุบันนี้การเสนอสินค้าและบริการต่าง ๆ ต่อประชาชนนับวันแต่จะเพิ่มมากขึ้น ผู้ประกอบธุรกิจการค้าและผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาได้นำวิชาการในทางการตลาดและทางการ โฆษณามาใช้ในการส่งเสริมการขายสินค้าและบริการ ซึ่งการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ เพราะผู้บริโภคไม่อยู่ในฐานะที่ทราบภาวะตลาด และความจริงที่เกี่ยวกับคุณภาพและราคาของสินค้าและบริการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและทันทั่วทั้งที่ นอกจากนั้นในบางกรณีแม้จะมีกฎหมายให้การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค โดยการกำหนดคุณภาพและราคาของสินค้าและบริการอยู่แล้วก็ตาม แต่การที่ผู้บริโภคแต่ละรายจะไปฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือผู้ประกอบธุรกิจโฆษณา เมื่อมีการละเมิด

สิทธิของผู้บริโภค ย่อมจะเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีได้ และในบางกรณีก็ไม่อาจจะระงับยับยั้งการกระทำที่เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้ทันทีที่สมควรมีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคเป็นการทั่วไป โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจการค้าและผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาต่อผู้บริโภค เพื่อให้ความเป็นธรรมตามสมควรแก่ผู้บริโภค ตลอดจนจัดให้มีองค์กรของรัฐที่เหมาะสมเพื่อตรวจตรา ดูแลและประสานงานการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติขึ้น³⁴

อาจกล่าวได้ว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกฎหมายที่มีลักษณะเป็นกฎหมายปกครอง ซึ่งกำหนดให้รัฐโดยหน่วยงานของรัฐมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย และกำหนดโทษทางอาญาไว้ ในกรณีที่มีผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติในกฎหมายนอกจากนั้น กฎหมายฉบับนี้ยังเกิดขึ้นจากแนวความคิดว่า จำเป็นต้องมีกฎหมายกลาง เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค เนื่องจากกฎหมายที่บัญญัติไว้เพื่อป้องกันความเสียหายอันเกิดแต่การบริโภคอยู่กระจัดกระจาย กฎหมายกลางที่ว่านี้จะแก้ปัญหาเมื่อมีกรณีที่ไม่มียกเว้นเฉพาะในกฎหมายนั้น ก็จะใช้กฎหมายกลางนี้บังคับได้ นอกจากนั้นเพื่อให้ควบคุมนโยบายด้านการคุ้มครองผู้บริโภคตามคำแนะนำของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและสอดคล้องให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องเฉพาะได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด³⁵

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 โดยมีวัตถุประสงค์ว่า ปัจจุบันนี้การเสนอสินค้าและบริการต่าง ๆ ต่อประชาชนนับวันแต่จะเพิ่มมากขึ้น ผู้ประกอบธุรกิจการค้าและผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาได้นำวิชาการในทางการตลาดและทางการโฆษณามาใช้ในการส่งเสริมการขายสินค้าและบริการ ซึ่งการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ เพราะผู้บริโภคไม่อยู่ในฐานะที่ทราบภาวะการณ์ตลาดและความจริงที่เกี่ยวกับคุณภาพและราคาของสินค้า และบริการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องทันที นอกจากนั้นในบางกรณีแม้จะมีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค โดยการกำหนดคุณภาพและราคาของสินค้าและบริการอยู่แล้วก็ตาม แต่การที่ผู้บริโภคแต่ละรายจะไปฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ประกอบธุรกิจโฆษณา เมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคย่อมจะเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเป็นการไม่คุ้มค่าและผู้บริโภคจำนวนมากยังไม่อยู่ในฐานะที่จะเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีได้ และในบางกรณีก็ไม่อาจจะระงับหรือยับยั้งการกระทำที่ก่อให้เกิดความ

³⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

³⁵ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนาสนัด. อ่างแล้ว. หน้า 12 และหน้า 17.

เสียหายแก่ผู้บริโภคได้ทันทีที่สมควรมีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคเป็นการทั่วไป โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจการค้าและผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาต่อผู้บริโภค เพื่อให้ความเป็นธรรมตามสมควรแก่ผู้บริโภค ตลอดจนจัดให้มีองค์กรของรัฐที่เหมาะสมเพื่อตรวจตราดูแล และประสานงานการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้มีทั้งสิ้น 64 มาตรา 4 หมวด คือ หมวด 1 คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หมวด 2 การคุ้มครองผู้บริโภค หมวด 3 อุทธรณ์ หมวด 4 บทกำหนดโทษ อย่างไรก็ตาม หากจะกล่าวโดยสรุปกฎหมายฉบับนี้ได้รับรองสิทธิพื้นฐานของผู้บริโภคไว้ 5 ประการ³⁶ คือ

- 1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าและบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการโฆษณาหรือการแสดงฉลากตามความเป็นจริงและปราศจากพิษแก่ผู้บริโภค รวมตลอดจนถึงสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการอย่างถูกต้องและเพียงพอที่จะไม่หลงผิดในการซื้อสินค้าหรือรับบริการโดยไม่เป็นธรรม
- 2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าและบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้าหรือรับบริการด้วยความสมัครใจของผู้บริโภค และปราศจากการชักจูงอันไม่เป็นธรรม
- 3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับสินค้าหรือบริการที่ปลอดภัย มีสภาพและคุณภาพได้มาตรฐานเหมาะสมแก่การใช้ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ในกรณีใช้ตามคำแนะนำ หรือระมัดระวังตามสภาพของสินค้าหรือบริการนั้นแล้ว
- 4) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองและชดเชยค่าเสียหาย เมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคตามสิทธิดังกล่าวข้างต้น

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 36 ให้อำนาจแก่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคที่จะสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการทดสอบ หรือพิสูจน์สินค้าในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค ถ้าผู้ประกอบธุรกิจไม่ดำเนินการทดสอบ หรือพิสูจน์สินค้า หรือดำเนินการล่าช้าโดยไม่มีเหตุอันสมควร คณะกรรมการจะจัดให้มีการพิสูจน์โดยผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายได้ ดังนั้น ผู้เสียหายอาจใช้มาตรา 4 และมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อแบ่งเบาภาระและค่าใช้จ่ายของผู้เสียหายในการทดสอบ หรือพิสูจน์ว่าสินค้าที่ประกอบธุรกิจผลิตหรือจำหน่ายนั้นเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคหรือไม่ หากผล

³⁶ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2543). *สคบ.กับการคุ้มครองผู้บริโภค*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ออฟเซ็ท ศรีเอช. หน้า ก.

การทดสอบสินค้านั้นเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคและเป็นกรณีที่ไม่อาจป้องกันอันตรายที่จะเกิดจากสินค้านั้นได้ โดยการกำหนดคณะกรรมการมีอำนาจที่จะสั่งห้ามมิให้ขายสินค้านั้น หรือถ้าเป็นกรณีที่ผู้ผลิตสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ กรณีที่สินค้านั้นไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ หรือเป็นกรณีที่สงสัยว่าผู้ประกอบธุรกิจจะเก็บสินค้านั้นไว้เพื่อขายต่อไป คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจทำลายหรือจะจัดให้มีการทำลายโดยผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายก็ได้ นอกจากนี้ในกรณีที่จำเป็นและเร่งด่วน ถ้าคณะกรรมการมีเหตุที่น่าเชื่อว่าสินค้านั้นอาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้นเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะได้มีการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้านั้นแล้ว คำสั่งห้ามขายสินค้าต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา นอกจากอำนาจของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคที่จะสั่งให้มีการทดสอบ หรือพิสูจน์สินค้าดังที่ได้กล่าวมาในมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคฯ ยังต้องคำนึงว่าคดีที่ผู้บริโภคเสียหายนั้น มูลค่าของความเสียหายของผู้บริโภคแต่ละรายอาจมีจำนวนน้อยจนทำให้ผู้บริโภคคิดว่าไม่คุ้มค่าที่จะดำเนินการฟ้องร้องคดี เพราะประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องคดีแบบกลุ่มเหมือนในต่างประเทศ³⁷ แต่กฎหมายก็ได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและสมาคมที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ผู้บริโภคมีอำนาจดำเนินคดีแทนผู้บริโภคได้

3.2.1 การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา

ผู้บริโภคเป็นจำนวนมากที่ร้องเรียนต่อคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญากับผู้ประกอบธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นการซื้อที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้าง ตลอดจนการซื้อรถยนต์ใหม่ต่าง ๆ โดยผู้ประกอบการมักกำหนดข้อสัญญาที่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค³⁸ แม้ว่าคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจะได้ทำแบบสัญญามาตรฐานขึ้นและได้แจ้งผู้ประกอบการทราบแล้ว แต่ก็ไม่นำสัญญาดังกล่าวมาบังคับใช้ คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคก็ไม่อาจบังคับได้ เพราะเป็นไปตามหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา ต่อมามีการยอมรับกันมากขึ้นว่าบุคคลไม่มีความเสมอภาคกัน ผู้ที่มีอำนาจต่อรองมากกว่าย่อมต้องได้เปรียบ ทำให้รัฐต้องยื่นมือเข้ามาคุ้มครองผู้บริโภคโดยใช้กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค โดยเฉพาะพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครอง

³⁷ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนาสนัด. *อ้างแล้ว*. หน้า 12 และหน้า 17.

³⁸ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. *อ้างแล้ว*. หน้า 33 – 38.

ผู้บริโภคร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 กำหนดสิทธิของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น คือ สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรม ในการทำสัญญาโดยกำหนดมาตรการดังกล่าวไว้ในมาตรา 35 ทวิ ถึงมาตรา 35 นว โดยกำหนดให้ การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการใด ถ้าสัญญาซื้อขายหรือสัญญาให้บริการนั้นมีกฎหมาย กำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือหรือตามที่ปกติประเพณีทำเป็นหนังสือ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญา มีอำนาจในการประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการนั้นเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา ผลของการ เป็นธุรกิจควบคุมสัญญา การทำสัญญากับผู้บริโภคต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ ใช้ข้อสัญญาที่จำเป็นซึ่งหากมิได้มีข้อสัญญาเช่นนั้น จะทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบผู้ประกอบการ เกินสมควร ห้ามใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขและ รายละเอียดที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดและเพื่อประโยชน์ของผู้บริโภคเป็นส่วนรวม คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาจะให้ผู้ประกอบการจัดทำสัญญาตามแบบที่คณะกรรมการว่าด้วย สัญญากำหนดก็ได้ เมื่อคณะกรรมการสัญญากำหนดให้สัญญาของการประกอบธุรกิจที่ควบคุม สัญญาต้องใช้ข้อสัญญาใด หรือต้องใช้ข้อสัญญาใดโดยมีเงื่อนไขในการใช้ข้อสัญญานั้นด้วย ถ้า สัญญานั้นไม่ใช่ข้อสัญญาดังกล่าวหรือใช้แต่ผิดเงื่อนไข ให้ถือว่าสัญญานั้นใช้ข้อสัญญาดังกล่าว หรือ ใช้ข้อสัญญาดังกล่าวตามเงื่อนไขนั้น ส่วนข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมกับผู้บริโภคนั้น คณะกรรมการ ว่าด้วยสัญญาห้ามมิให้ใช้ข้อสัญญาดังกล่าว หากมีการใช้ให้ถือว่าไม่มีข้อสัญญาเช่นว่านั้น นอกจากนั้นคณะกรรมการว่าด้วยสัญญายังมีอำนาจกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือบริการ อย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นธุรกิจที่ควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงินได้ และในกรณีที่ผู้ประกอบการ ธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการ โดยให้คำมั่นว่าจะทำสัญญารับประกันให้ไว้แก่ผู้บริโภค สัญญา ดังกล่าวต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ประกอบการหรือผู้แทน และต้องส่งมอบสัญญานั้นแก่ ผู้บริโภคพร้อมกับการส่งมอบสินค้าหรือบริการ ถ้าสัญญาทำเป็นภาษาต่างประเทศให้จัดทำคำแปล ไว้ด้วย ผู้ประกอบการมีหน้าที่ส่งมอบสัญญาที่มีข้อสัญญาหรือมีข้อสัญญาและแบบถูกต้อง หรือ ส่งมอบหลักฐานการรับเงินที่มีรายการและข้อความที่ถูกต้องให้แก่ผู้บริโภคภายในระยะเวลาที่เป็น ทางปฏิบัติตามปกติสำหรับการประกอบธุรกิจประเภทนั้น ๆ หรือภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการ ว่าด้วยสัญญากำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาสุดแต่ระยะเวลาใดจะมาถึงก่อน หากผู้ ประกอบธุรกิจฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้ง ปรับ กรณีที่ผู้ประกอบการสงสัยว่าแบบสัญญาหรือแบบหลักฐานการรับเงินของตนจะเป็นการฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ประกอบการผู้นั้นอาจขอให้คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาให้ ความเห็นในแบบสัญญาหรือแบบหลักฐานก่อนได้ ในการกำหนดให้การประกอบธุรกิจที่ควบคุม สัญญา และการกำหนดลักษณะของสัญญาหรือในการกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือ

บริการเป็นธุรกิจที่ควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงินและการกำหนดลักษณะของหลักฐานการรับเงิน ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

โดยสรุปแล้ว พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ฉบับนี้บัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในการทำสัญญาระหว่างผู้บริโภค และผู้ประกอบการ อาจใช้ช่องทางที่ทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบเกินสมควร หรือใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค เท่านั้น แต่การซื้อขายสินค้าประเภทรถยนต์ใหม่ตามหลักการค้าขายทั่วไปขณะนี้ก็เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่แล้ว ซึ่งก็หมายความว่าในเรื่องการควบคุมสัญญาตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา

3.2.2 การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านโฆษณา

การดำเนินงานในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการโฆษณา เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค³⁹ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1) หน้าที่ทั่วไปในการควบคุมดูแลการโฆษณาสินค้าหรือบริการที่ยังมิได้ถูกควบคุมการโฆษณาตามกฎหมายอื่น ซึ่งกฎหมายได้กำหนดลักษณะของข้อความที่จะใช้ในการโฆษณาไว้ดังนี้ การโฆษณาจะต้องไม่ใช่ข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภค หรือข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสังคมเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ไม่ว่าข้อความดังกล่าวนั้นจะเป็นข้อความที่เกี่ยวกับแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ หรือลักษณะของสินค้าหรือบริการตลอดจนการส่งมอบการจัดการหรือการใช้สินค้าหรือบริการ ข้อความดังต่อไปนี้ถือว่าเป็นข้อความที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือเป็นข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสังคมเป็นส่วนรวม คือ ข้อความที่เป็นเท็จหรือเกินความจริง ข้อความที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ไม่ว่าจะกระทำโดยใช้หรืออ้างอิงรายงานทางวิชาการ สถิติ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันไม่เป็นความจริงหรือเกินความจริง หรือไม่ก็ตาม ข้อความที่เป็นการสนับสนุนโดยตรงหรือโดยอ้อมให้มีการกระทำผิดกฎหมายหรือศีลธรรม หรือนำไปสู่ความเสื่อมเสียในวัฒนธรรมของชาติ ข้อความที่จะทำให้เกิดการแตกความสามัคคีในหมู่ประชาชน ข้อความอย่างอื่นกำหนดในกฎกระทรวง ข้อความที่ใช้ในการโฆษณาที่บุคคลทั่วไปสามารถรู้ได้ว่าเป็นข้อความที่ไม่อาจเป็นความจริงได้โดยแน่แท้ ไม่เป็นข้อความที่ต้องห้ามโฆษณา และได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีการที่ใช้ในการโฆษณาไว้ว่า การโฆษณา

³⁹ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. *อ้างแล้ว*. หน้า 33 – 38.

จะต้องไม่กระทำด้วยวิธีใดอันเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ร่างกายหรือจิตใจ หรืออันอาจก่อให้เกิดความรำคาญแก่ผู้บริโภคร

2) หน้าที่ในการป้องกันหรือระงับยับยั้งความเสียหายหรืออันตรายอันจะเกิดขึ้นแก่ผู้บริโภคนเนื่องจากการโฆษณาสินค้าหรือบริการบางประการเป็นการล่วงหน้า โดยกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการโฆษณาสินค้าหรือบริการนั้น

3) หน้าที่ในการตรวจสอบข้อความโฆษณาที่ผู้ประกอบการธุรกิจขอให้พิจารณาให้ความเห็นก่อนโฆษณา

เมื่อคณะกรรมการเห็นว่า การโฆษณามีลักษณะที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายต้องให้โอกาสแก่ผู้ทำการโฆษณาชี้แจงแสดงข้อเท็จจริงหรือนำพินิจพิสูจน์ความจริงว่าข้อความโฆษณาของตนมิได้มีลักษณะอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย หากคณะกรรมการเห็นว่าฝ่าฝืนกฎหมายมีอำนาจอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างโดยให้แก้ไขข้อความหรือวิธีการโฆษณา ห้ามใช้ข้อความบางอย่างที่ปรากฏในการโฆษณา ให้โฆษณาเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดของผู้บริโภคที่อาจเกิดขึ้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

นอกจากนี้คณะกรรมการยังมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 22 ถึงมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคฯ เฉพาะเรื่องที่ยังมิได้บัญญัติไว้ในกฎหมายอื่น ดังนี้

1) กรณีที่ผู้ประกอบการโฆษณาใช้ข้อความที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค หรือใช้ข้อความที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมเป็นส่วนรวม

ก) ถ้าข้อความดังกล่าวเป็นข้อความที่เป็นเท็จ หรือเกินความจริง หรือเป็นข้อความที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ คณะกรรมการมีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้ทำการโฆษณาแก้ไขข้อความหรือวิธีการโฆษณา ห้ามการใช้ข้อความบางอย่างที่ปรากฏในการโฆษณา ห้ามการโฆษณา หรือห้ามใช้วิธีการนั้นในการโฆษณา

ข) ถ้าข้อความดังกล่าวเป็นการสนับสนุนโดยตรงหรือโดยอ้อมให้มีการกระทำผิดกฎหมายหรือศีลธรรมหรือนำไปสู่ความเสื่อมเสียวัฒนธรรมของชาติ คณะกรรมการมีอำนาจให้ข้อความหรือวิธีการโฆษณา ห้ามการใช้ข้อความบางอย่างที่ปรากฏในการโฆษณา ห้ามการโฆษณา หรือห้ามใช้วิธีการนั้นในการโฆษณา

2) เสนอให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคดำเนินคดีกับผู้ประกอบการโฆษณาโดยใช้วิธีการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ร่างกาย หรือจิตใจ หรืออันอาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญแก่ผู้บริโภค

3) กำหนดให้การโฆษณาสินค้าหรือบริการต้องให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพ ฐานะ และ รายละเอียดอย่างอื่นเกี่ยวกับผู้ประกอบการ

4) กำหนดให้การโฆษณาโดยทางสื่อการโฆษณาต้องมีถ้อยคำชี้แจงกำกับให้ประชาชนทราบข้อความดังกล่าวเป็นการโฆษณาได้ และมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขต้องปฏิบัติได้ด้วย

5) ผู้ประกอบการใดสงสัยว่าการโฆษณาของตนจะเป็นการฝ่าฝืนไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ อาจขอให้คณะกรรมการให้ความเห็นก่อนโฆษณาได้ การให้ความเห็นดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นการตัดอำนาจของคณะกรรมการที่จะพิจารณาวินิจฉัยใหม่เป็นอย่างอื่นเมื่อมีเหตุอันควร การใดที่ผู้ประกอบการได้กระทำไปตามความเห็นของคณะกรรมการมิให้ถือว่าเป็นการกระทำ ความผิดอาญา⁴⁰

3.3 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้กำหนด “หลักความคุ้มครอง” แก่ผู้ได้รับความเสียหายจาก “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” โดยกำหนดให้ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า (ที่ไม่ปลอดภัย) และสินค้านั้น ได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าจะความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม⁴¹

โดยนัยดังกล่าว การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่ได้รับ ความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ตามพระราชบัญญัตินี้จะต้องประกอบด้วยเงื่อนไขเกี่ยวกับสินค้าใน 3 ประการด้วยกัน คือ

(1) สินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายนั้นเป็นสินค้าตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนด อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้กำหนดนิยามคำว่า “สินค้า” ว่าหมายถึง “สังหาริมทรัพย์ทุกชนิดที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขาย รวมทั้งผลิตผลเกษตรกรรม และให้หมายรวมถึงกระแสไฟฟ้า ยกเว้นสินค้าตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

⁴⁰ สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค. (2553). คำวินิจฉัยของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.thaicconsumer.net> [2553, ธันวาคม 20].

⁴¹ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 5

(2) สินค้า (ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย) นั้นเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตามนัยที่กำหนดในพระราชบัญญัติ

มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้กำหนดนิยามคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ว่าหมายถึง “สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็เพราะเหตุความบกพร่องในการผลิตหรือ การออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือนหรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้”

(3) สินค้า (ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย) นั้น ได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว

มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้กำหนดนิยามคำว่า “ขาย” ว่าหมายถึง “จำหน่าย จ่าย แจก หรือแลกเปลี่ยนเพื่อประโยชน์ทางการค้า และให้หมายความรวมถึงให้เช่า ให้เช่าซื้อ จัดหาตลอดจนเสนอ ชักชวน หรือนำออกแสดงเพื่อการดังกล่าว”⁴²

3.4 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

นอกจากพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 สิทธิของผู้บริโภคยังได้รับความคุ้มครองในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีอีกด้วย กล่าวคือ การดำเนินการคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ในลักษณะที่แตกต่างจากพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองในลักษณะของการกำหนดความผิดของผู้ประกอบการ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 คุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคในการดำเนินคดีหรือการฟ้องร้องผู้ประกอบการให้ต้องได้รับความผิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดวิธีพิจารณาคดีขึ้นเป็นพิเศษสำหรับผู้บริโภค โดยไม่ได้มีการจัดตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาคดีผู้บริโภคโดยเฉพาะ ดังนั้น คดีผู้บริโภคจึงอยู่ในอำนาจของศาลที่พิจารณาคดีแพ่งโดยทั่วไป

⁴² นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธ์. (2551). พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 หลักการและสาระสำคัญ. วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 37(1). หน้า 190 และหน้า 196.

ได้แก่ ศาลแขวง ศาลจังหวัด ซึ่งอยู่ตามต่างจังหวัด และศาลที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร เช่น ศาลแขวง พระนครเหนือ ศาลแพ่ง เป็นต้น พระราชบัญญัติได้กำหนดให้การดำเนินคดีผู้บริโภคเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็วประหยัดและง่ายต่อผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม การที่ผู้เสียหายจะสามารถฟ้องร้องผู้ประกอบการให้ผิด (เปลี่ยนสินค้าใหม่ หรือชดใช้ค่าเสียหาย) โดยอาศัยกระบวนการพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 จะต้องได้รับความเสียก่อนว่า ข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายกับผู้ประกอบการเป็น “คดีผู้บริโภค” ตามนัยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ซึ่งหมายความว่า

(1) คดีแพ่งระหว่างผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคตามมาตรา 19 หรือตามกฎหมายอื่น กับผู้ประกอบการซึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ

(2) คดีแพ่งตามกฎหมายที่เกี่ยวกับความผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

(3) คดีแพ่งที่เกี่ยวกับคดีตาม (1) หรือ (2)

(4) คดีแพ่งที่มีกฎหมายบัญญัติให้ใช้วิธีพิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้⁴³

3.5 พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511

พระราชบัญญัติอุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 นี้เป็นกฎหมายด้านสังคมที่คุ้มครองผู้บริโภค ในระดับหนึ่ง โดยกำหนดขึ้นเพื่อป้องกันและรักษาสิทธิของผู้ซื้อผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมตามพระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมมาตรฐานอุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 นั้น การคุ้มครองผู้บริโภคในส่วนของชิ้นส่วนผลิตภัณฑ์ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้มีมาตรฐานตามที่คณะกรรมการผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมกำหนด ซึ่งมีผลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันมีประมาณ 75 ผลิตภัณฑ์ ในส่วนที่เกี่ยวกับยานยนต์มีบังคับมาตรฐาน 14 ชนิด แต่สำหรับรถยนต์มี 10 ชนิด ดังนี้

1. กระจกนิรภัยสำหรับรถยนต์ - กระจกหลายชั้น (มอก. 196/2536)
2. กระจกนิรภัยสำหรับรถยนต์ - กระจกเทมเปอร์ (มอก. 197/2536)

⁴³ นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ. (2553). ความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย “รถยนต์ใหม่” กับการคุ้มครองผู้บริโภค: “Product Liability Law”. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 39(2), หน้า 282, 283 และ 285.

3. กระจกนิรภัยสำหรับรถยนต์ - กระจก โชนเทมเปอร์ (มอก. 198/2536)
4. ถังก๊าซปิโตเลียมเหลวสำหรับเครื่องยนต์สันดาปภายใน (มอก. 370/2525)
5. เข็มขัดนิรภัยสำหรับรถยนต์ (มอก. 721/2539)
6. น้ำมันเครื่องสำหรับเครื่องยนต์เบนซินสองจังหวะ (มอก. 1040/2534)
7. รถยนต์ขนาดใหญ่ที่ใช้เครื่องยนต์ดีเซลเฉพาะด้านความปลอดภัย - สารมลพิษจากเครื่องยนต์ระดับที่ 3 (มอก. 1295/2541)
8. รถยนต์ขนาดใหญ่ที่ใช้เครื่องยนต์ดีเซลเฉพาะด้านความปลอดภัย - สารมลพิษจากเครื่องยนต์ระดับที่ 5 (มอก. 1870/2542)
9. รถยนต์ขนาดเล็กที่ใช้เครื่องยนต์ดีเซลเฉพาะด้านความปลอดภัย - สารมลพิษจากเครื่องยนต์ระดับที่ 5 (มอก. 1875/2542)
10. เหล็กกล้ารีดร้อนทนแรงดึงสูงแผ่นม้วน แผ่นแถบ แผ่นหนา และแผ่นบางที่ปรับปรุง สำหรับโครงสร้างรถยนต์ (มอก. 1884/2542)

สำหรับชิ้นส่วนรถยนต์มีเพียงกระจกนิรภัยและเข็มขัดนิรภัยเท่านั้นที่อยู่ในความควบคุมในเรื่องมาตรฐาน ส่วนชิ้นส่วนอื่น ๆ กฎหมายไม่ได้บังคับแต่อย่างใด เว้นแต่ผู้ผลิตประสงค์จะได้รับเครื่องหมายผลิตภัณฑ์มาตรฐานอุตสาหกรรมจึงจะนำผลิตภัณฑ์เข้ามาอยู่ในความควบคุม ซึ่งเป็นการควบคุมโดยความสมัครใจของผู้ผลิตสินค้าเอง จะเห็นได้ว่ารถยนต์ เครื่องยนต์ และชิ้นส่วนประกอบที่สำคัญเป็นผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายและหากเกิดความชำรุดบกพร่องก็ไม่สามารถที่จะใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่กลับไม่มีพระราชกฤษฎีกาควบคุม ดังนั้นพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมฯ ไม่ให้การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายได้เพียงพอ

“มาตรฐาน” ตามที่กำหนดความหมายไว้ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 หมายความว่า

- 1) จำพวก ระบบ รูปร่าง มิติ การทำเครื่องประกอบ คุณภาพ ชิ้นส่วน ประกอบ ความสามารถ ความทนทาน และความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
- 2) วิธีทำ วิธีออกแบบ วิธีเขียนรูป วิธีใช้ วัสดุที่นำมาผลิตผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม และความปลอดภัยอันเกี่ยวกับการผลิตผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

3) จำพวก แบบ รูปร่าง มิติของหีบห่อ หรือสิ่งบรรจุชนิดอื่นรวมตลอดถึงการทำหีบห่อ หรือสิ่งบรรจุชนิดอื่น วิธีการบรรจุ หุ้มห่อหรือผูกมัด และวัตถุที่ใช้ในการนั้น

4) วิธีทดลอง วิธีวิเคราะห์ วิธีเปรียบเทียบ วิธีตรวจ วิธีทดสอบ และวิธีชั่ง ตวง วัด อันเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

5) คำเฉพาะ คำย่อ สัญลักษณ์ เครื่องหมาย สี เลขหมาย และหน่วยที่ใช้ในทางวิชาการ อันเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

6) ข้อกำหนดรายการอย่างอื่นอันเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมตามที่รัฐมนตรี (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม) ประกาศ หรือตามพระราชกฤษฎีกา⁴⁴

จะเห็นได้ว่าการกำหนดมาตรฐานนั้น ก็เพื่อต้องการให้ผู้ผลิตต้องจัดการผลิตให้เป็นไปตามมาตรฐานอันมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สินค้ามีคุณภาพ ปลอดภัย และประหยัดทรัพยากรธรรมชาติ จึงกล่าวได้ว่ามาตรฐานเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ต้องให้ความสนใจในการผลิตสินค้าและบริการสู่ตลาด ยิ่งเป็นตลาดโลก หรือตลาดต่างประเทศ การคำนึงถึงมาตรฐานที่กำหนดในประเทศที่ต้องส่งเข้าไปจำหน่ายเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาเป็นลำดับแรก แต่ในความเป็นจริงความสามารถของผู้ผลิตในแต่ละประเทศรวมทั้งภายในประเทศนั้น ๆ เอง มีความเหลื่อมล้ำและแตกต่างกันออกไป การกำหนดให้การผลิตเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน จึงเป็นอุปสรรคมากกว่าเป็นโอกาสในหลาย ๆ ประเทศ และหลาย ๆ ผู้ประกอบการที่มีความสามารถในการผลิตที่จำกัด ในประเด็นนี้รัฐต้องสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือและเอื้ออำนวยให้ผู้ประกอบการธุรกิจพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตให้ได้มาตรฐานของสากล

สำหรับประเทศไทยมีการกำหนดไว้ในดับทกกฎหมายเป็นการเฉพาะในพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 โดยกำหนดให้มีหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่รับผิดชอบกำหนดมาตรฐาน และตรวจสอบการผลิตให้เป็นไปตามมาตรฐาน คือ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังมีมาตรฐานที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เครื่องสำอาง ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ซึ่งมีอยู่ 2 ประเภท คือ

1) มาตรฐานบังคับ หมายถึง มาตรฐานที่กำหนดให้ผู้ผลิตต้องผลิตตามเกณฑ์ที่คณะกรรมการมาตรฐานกำหนดโดยออกเป็นพระราชกฤษฎีกา หากฝ่าฝืนมีความผิด

⁴⁴ พระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 มาตรา 3

2) มาตรฐานทั่วไป หมายถึง มาตรฐานที่กำหนดให้ผู้ผลิตซึ่งยื่นคำขอให้สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เพื่อให้พิจารณาผลิตภัณฑ์ใด ๆ ที่ผู้ขออาจเป็นผู้ผลิตหรือนำเข้ามาจำหน่าย เพื่อทดสอบความมีมาตรฐานของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ เพราะผู้ผลิตต้องการแสดงตรา หรือ สัญลักษณ์แสดงมาตรฐานที่ได้รับจากสำนักงานมาตรฐาน เพื่อให้ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นในคุณภาพของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

แต่ในส่วนของอุตสาหกรรมประเภทยานยนต์ไม่ว่าจะเป็นชิ้นส่วนยานยนต์ หรือการประกอบรถยนต์ไม่มีกฎหมายบังคับให้ต้องเป็นมาตรฐานบังคับแต่อย่างใด⁴⁵

จะเห็นได้ว่า ชิ้นส่วนบางประเภทที่นำมาประกอบยานยนต์ รวมทั้งการประกอบยานยนต์ ควรกำหนดให้เป็นมาตรฐานบังคับตามหลักสากล เพื่อเป็นประโยชน์ในเชิงป้องกันเบื้องต้น หากการผลิต หรือประกอบชิ้นส่วนยานยนต์ รวมทั้งตัวยานยนต์ได้มาตรฐานตามหลักสากลแล้ว ก็ย่อมจะเป็นผลดีต่อผู้บริโภคเอง รวมถึงมีประโยชน์ต่อผู้ประกอบการธุรกิจเองด้วย เนื่องจากเมื่อการผลิต ชิ้นส่วนหรือการประกอบสินค้าประเภทรถยนต์ที่ได้มาตรฐานตามหลักสากลก็จะเป็นที่ยอมรับแก่ผู้บริโภคและผู้นำเข้าชิ้นส่วนรถยนต์จากต่างประเทศยิ่งจะทำให้มาตรฐานความเชื่อถือทางด้านธุรกิจของผู้ประกอบการเองมีเพิ่มมากขึ้น

⁴⁵ พระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 มาตรา 3